

HORIZONT 2024/11

Migrációkutató Intézet

Kovács Blanka: A népességnövekedés, urbanizáció, éghajlatváltozás és migráció összefüggései Tádzsikisztánban

2024.09.06

Kovács Blanka: A népességnövekedés, urbanizáció, éghajlatváltozás és migráció összefüggései Tádzsikisztánban

BEVEZETÉS

Tádzsikisztán, Közép-Ázsia legkisebb, hegyvidéki országa, számos gazdasági és társadalmi kihívással néz szembe, amelyek jelentősen befolyásolják fejlődési pályáját. A demográfiai változások, a víz- és energiaforrások nem megfelelő kezelése, valamint az éghajlatváltozás elleni küzdelem mind kritikus tényezők Tádzsikisztán jövőjének formálásában.

Az ország népessége az elmúlt évtizedekben gyorsan növekedett, ami jelentős terhet ró az alapvető közszolgáltatások rendszerére. Tádzsikisztán lakosságának nagy része vidéken él, az urbanizáció folyamata lassú és az infrastruktúrafejlesztések üteme nem tart lépést az igényekkel. A megélhetési nehézségek enyhítése érdekében sok tádzsik állampolgár külföldön, főként Oroszországban és Kazahsztánban vállal munkát, hozzájárulva származási országa lassú gazdasági növekedéséhez és devizatartalékainak gyarapításához.

Becslések szerint azonban a környezetromlás és az éghajlatváltozás 2100-ra akár 15%-kal is csökkentheti az egy főre jutó GDP-t.¹ A kormány a külső hatásokkal szembeni magas sérülékenység és a növekvő népesség kettős kihívására az iparosítás felgyorsításával reagál.

Ezt a folyamatot a vízerőművekre támaszkodó energiatermelési kapacitás növelése is támogatja. Tekintettel arra, hogy a vízenergia Tádzsikisztán gazdasági fejlődésének

ABSZTRAKT

Tádzsikisztán komoly gazdasági és társadalmi kihívásokkal küzd. A gyors népességnövekedés, az elmaradott infrastruktúra és a lassú urbanizáció mellett az éghajlatváltozás súlyosbítja a hegyvidéki ország sebezhetőségét. Az egyre gyakoribb természeti katasztrófák és a csökkenő mezőgazdasági hozamok miatt sokan kénytelenek elvándorolni, hogy városokban vagy külföldön keressenek jobb megélhetést. Az ország jövője nagyban függ attól, hogy sikerül-e kezelni a kihívásokat, különösen az urbanizáció, az infrastruktúra fejlesztése és az energiabiztonság terén. A fiatalok munkaerőpiaci integrációja kulcsfontosságú lesz az ország hosszú távú növekedéséhez.

¹ GIZ 2021.

kulcseleme, az energiabiztonság kiemelt jelentőségű, különösen az éghajlati és hidrológiai változékonyság hatásai miatt.

DEMOGRÁFIA

Az ENSZ előrejelzése szerint az ország népessége 2050-re eléri a 12 millió főt és 2100-ra mintegy 25 millióra nő.² Tekintettel arra, hogy a tádzsik lakosság közel 35%-a 14 év alatti, akik komoly nyomást helyeznek az oktatási és szociális ellátórendszerre, miközben az oktatás és a munkaerőpiaci integráció kritikus fontosságú az ország hosszú távú gazdasági stabilitása szempontjából.³

Népesség	10 143 543 fő
Népességnövekedés	1,92%
Medián életkor	21,8 év
Várható élettartam	71 év
Termékenységi ráta	3,1 gyermek/nő
Népesség 65 év felett	2,8%
Alultáplált lakosság	17,5 % (WFP, 2021)
Szegénységi ráta 2021-ben	26,3%
Nettó migrációs ráta 2023-ban	-0,199%
Urbanizáció éves mértéke 2023-ban	2,94%

Az ország főbb demográfiai adatai. Forrás: World Bank Data.

A lakosság 29%-a a szegénységi küszöb alatt él.⁴ A szovjet utódállamok közül Tádzsikisztánban a legalacsonyabbak a bérek, a havi átlagfizetés majdnem tizenegyszer alacsonyabb, mint az Oroszországi Föderációban, ez az egyik legfőbb oka annak, hogy az orosz munkaerőpiac vonzó a tádzsik migránsok számára.^{5,6} A közép-ázsiai országban ugyanakkor a munkaképes korú népesség növekedési üteme jelentősen meghaladja a munkahelyek számának emelkedését. Ahhoz, hogy a foglalkoztatási szintet a kormány fenn tudja tartani, évente legalább 150–200 000 új munkahelyre lenne szükség.⁷ Fontos megjegyezni ugyanakkor, hogy a fiatalok magas munkanélküliségi arányának egyik fő oka a munkatapasztalat hiánya, amelyet részben a szakmai képzettség hiánya magyaráz. A

² WORLD BANK 2023.

³ Ibid.

⁴ GERES 2024.

⁵ IOM 2024.

⁶ IOM: A tádzsik migránsok 90%-a az Orosz Föderációban vállal munkát.

⁷ ILO 2010.

munkanélküli férfiak mindössze 25,4%-a rendelkezik szakképzettséggel, míg a nők körében ez az arány mindössze 15,8%.⁸

Az 1990-es évek közepétől a munkaerő-migráció az ország gazdasági és társadalmi helyzetének egyik meghatározó elemévé vált. A hagyományosan letelepedett életmódot folytató tádzsikok alacsony fokú migrációs mobilitással rendelkeznek és általában erős indokokra van szükségük ahhoz, hogy szülőföldjüket hátrahagyva más országban próbáljanak szerencsét. A munkaerő-migráció mégis fontos szerepet játszik Tádzsikisztán gazdasági növekedésében, 2023-ban a hazautalásokból származó bevételek a GDP 59%-át tették ki.⁹ A munkaerő-migráció társadalmi szempontból is meghatározó: a Nemzetközi Migrációs Szervezet (IOM) adatai szerint a háztartások közel felében van legalább egy ember, aki külföldön vállalt munkát.¹⁰

URBANIZÁCIÓ

Tádzsikisztán a legkevésbé urbanizált ország Közép-Ázsiában. 2023-ban körülbelül 2,5 millió ember élt városokban, akiknek közel fele Dusanbéban, valamint Hudzsandban, Bokhtarban és Kulobban koncentrálódott. A főváros lakossága 2000 és 2020 között körülbelül 350 000 fővel nőtt, és várhatóan további félmillió fővel gyarapodik az elkövetkező 15 évben.¹¹ A városi lakosság az ország GDP-jének mindössze 24%-át adja: 2022-ben Dusanbe 916 ezer lakosával a GDP körülbelül 13%-át termelte meg,¹² a többi nagyváros hozzájárulása szintén viszonylag alacsony volt: Hudzsand 5%-kal, Bokhtar 4%-kal, míg Kulob csupán 2%-kal járult hozzá a GDP-hez.¹³ Számos tényező, köztük az urbanizációval összekapcsolt növekedési stratégia hiánya, a városi munkahelyek alacsony száma, valamint a magánszektor fejlődésének korlátai akadályozták meg, hogy ezek a városok jelentősebb mértékben hozzájáruljanak a gazdasági növekedéshez. A leggyorsabb népességnövekedést a közepes méretű, 50.000.-100.000. fő közötti lélekszámú városokban (például Gafurovban) figyelhetjük meg. Ezek a települések rendszerint egy szomszédos, nagyobb város munkaerőpiacát osztják meg.

Az urbanizáció mértéke az elmúlt két évtizedben szinte változatlan maradt, részben a mezőgazdaság gazdasági túlsúlya, a városi ipari és szolgáltatási szektorban lévő munkahelyek hiánya, valamint a megfizethető városi lakóegységek elégtelen száma miatt. Az ország ugyanakkor az előrejelzések szerint gyors urbanizációs időszak elé néz és 2050-re a városi lakosság aránya a

⁸ Ibid.

⁹ IOM 2024.

¹⁰ Ibid.

¹¹ ESCAP 2020.

¹² ADB 2024.

¹³ Ibid.

jelenlegi 27,5%-ról várhatóan 43%-ra emelkedik majd.¹⁴ Ez a növekedési ütem azonban elmarad a regionális trendektől.

A lakosság zöme továbbra is vidéken él, ahol a megélhetési lehetőségek korlátozottak. A Szovjetunió felbomlása után az infrastruktúra jelentős részét elhanyagolták és nem fejlesztették, az úthálózat pedig folyamatosan környezeti veszélyeknek van kitéve a topográfia és a gleccserek közelsége miatt. Vannak olyan országrészek, mint például a Bartang-völgy, ahol a háztartások továbbra is nagymértékben függenek az ország többi részétől az alapvető árukhoz (tea, cukor, liszt, rizs, tészta, étolaj stb.) és szolgáltatásokhoz (kórházak, bankok, egyetemek stb.) való hozzáférésben. Ezekben a régiókban a tanárokon, orvosokon és nyugdíjasokon kívül a lakosság jelentős részének nincs állandó bevétele, és nagymértékben támaszkodik azokra az átutalásokra, amelyeket az ország más részeire és az Oroszországba vándorolt rokonok küldenek haza.¹⁵

ÉGHAJLATVÁLTOZÁS

Tádzsikisztán területének körülbelül 93%-át hegyek borítják, melyek éghajlati és időjárási viszonyait is befolyásolják. Az ország vízben gazdag – mintegy 1 300 tóval rendelkezik és a két fő közép-ázsiai folyó, az Amu-darja és a Szir-darja is áthalad a területén.¹⁶ Az ország földrajzilag több részre osztható: nyugati részét dombvidékek és sztyeppék foglalják el, alföldek az ország délnyugati részén, a folyóvölgyek mentén található. A Pamír térsége ritkán lakott; rendkívül hideg telek, rövid nyarak és jelentős állandó hótakaró jellemzi. Az ország lakossága főként a mezőgazdasági művelésre is alkalmas, nyugati területen él.¹⁷ A tádzsik hatóságok arra figyelmeztetnek, hogy több százezer ember él olyan térségben, amelyet a klímakatasztrófa fenyeget.¹⁸

Tádzsikisztán az egyik legkevésbé felelős ország az üvegházhatású gázok kibocsátásáért, azonban a lakosság egyre inkább érzékeli a klímaváltozás következményeit. Az ország gleccserei gyors ütemben olvadnak, továbbá gyakorivá váltak az aszályok és a szélsőséges időjárási jelenségek is.¹⁹ Az ország gazdasága nagymértékben függ a természeti erőforrásoktól és az éghajlatérzékeny ágazatoktól, ami jelentősen növeli az lakosság sérülékenységét. Ennek ellenére a klímaváltozás kockázataival, valamint az alkalmazkodás fontosságával kapcsolatos tudatosság alacsony a lakosság körében.²⁰ Az éghajlatváltozással összefüggő természeti katasztrófák miatti kényszerű lakhelyelhagyás is komoly problémát jelent. A Tádzsikisztáni Nemzeti Információs Ügynökség

¹⁴ Ibid.

¹⁵ BLONDIN 2020.

¹⁶ CLIMATE CHANGE KNOWLEDGE PORTAL 2024.

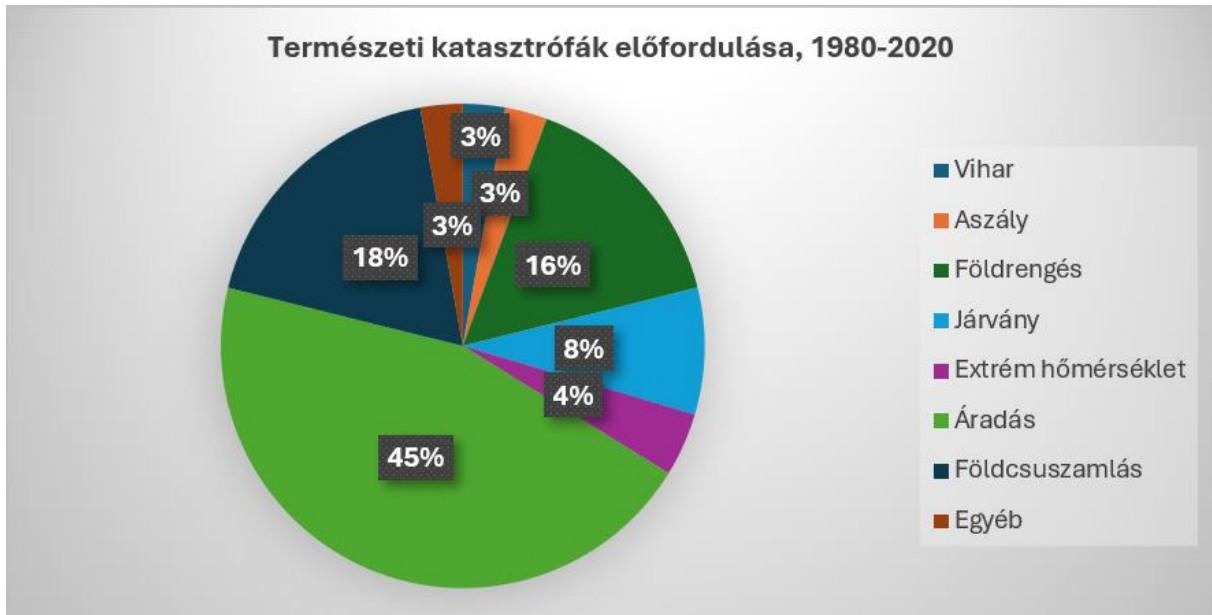
¹⁷ Ibid.

¹⁸ INFO MIGRANTS 2024.

¹⁹ OXFAM 2009.

²⁰ UNDP 2023.

(NIAT) szerint 2023-ban 804 természeti katasztrófa történt (314 lavina és 127 sárlavina). A főbb vészhelyzetek közé tartoztak a lavinák és egy 5,8-as erősségű földrengés. A rendelkezésre álló adatok szerint az előző évben 5100 belső menekültet regisztráltak.²¹

Forrás: Climate Change Knowledge Portal 2024.

A hőmérséklet rendkívül ingadozó, a hegyekben télen akár -60°C -ra is süllyedhet, míg a síkvidékeken nyáron meghaladhatja a $+40^{\circ}\text{C}$ -ot. Tádzsikisztánban a hőmérséklet-emelkedés jelentősen meghaladhatja a globális átlagot: előrejelzések szerint 2090-re akár $5,5^{\circ}\text{C}$ -os növekedés is várható az 1986 és 2005 közötti bázisidőszakhoz képest.²² Az emelkedő hőmérséklet és a szárazság növeli az aszályos területek kiterjedését, ezáltal csökkenti a mezőgazdasági hozamokat. A gleccserek olvadása szabálytalan folyómedreket alakít ki, és vízgyűjtők kiszáradásához vezethet, miközben a hirtelen áradások és földcsuszamlások gyakorisága és intenzitása is növekedhet. Tádzsikisztán erősen függ a vízenergia-termeléstől, és a vízáramlás szabálytalansága növelheti annak ingadozását. A hőmérséklet emelkedésének következményeként ugyanakkor a jövőben kevesebb fagyos napra lehet számítani. A magas kibocsátással számoló RCP8.5 forgatókönyv szerint a fagyos napok száma 2030-ra körülbelül 212 napra, 2050-re 200 napra, míg 2080-ra 170 napra csökken.²³

²¹ IOM 2024.

²² ADB 2021.

²³ GIZ 2021.

Az előrejelzések szerint a 40°C feletti hőségnapok száma is emelkedni fog, mely növelni fogja a hőséggel összefüggő egészségügyi problémák kialakulásának kockázatát. Szakértők továbbá arra mutattak rá, hogy a gyomor-bélrendszeri fertőzések is gyakoribbá válhatnak, mivel az áradások, az azokkal összefüggő vízszennyezés, valamint a víz és élelmiszer útján terjedő betegségek kockázata emelkedik.²⁴

Tádzsikisztán vízben gazdag ország, de forrásai korlátozottak a vízkészletek hatékony kezeléséhez. Az ország gazdaságának 60%-a magas vízfüggőségű tevékenységekből áll, amelyek rendkívül érzékenyek a külső sokkhatásokra.²⁵ Az ország villamosenergia-szükségletének 40%-át vízerőművek biztosítják, azonban az energiaszektor instabil, különösen az erőművektől távol eső területeken, ahol a lakosság 70%-a gyakori áramkimaradásokkal küzd a téli hónapokban.²⁶

A Szovjetunió felbomlása és az azt követő ötéves polgárháború Tádzsikisztán gazdaságának és infrastruktúrájának hanyatlásához vezetett. Az energiaellátás akadozása miatt a lakosság tömegesen fordult a tűzifa használata felé, melynek következtében erdők pusztultak el és talajromlást is okozott. Bár az erdők az ország területének kevesebb mint 5%-át borítják, a vidéki területeken az energiaigény 35-38%-át még mindig a tűzifa fedezi.²⁷

A klímaváltozás elleni küzdelemben Tádzsikisztánnak elsősorban a vízgazdálkodás és az energiaszektor megerősítésére, valamint a lakosság ellenállóképességének növelésére kell törekednie. A kormány ugyanakkor komoly kihívásokkal néz szembe: a finanszírozás és a kapacitáshiány egyaránt nehezítik a közép-ázsiai ország hatékony fellépését a szükséges intézkedések végrehajtásában.

AZ ÉGHAJLATVÁLTOZÁS HATÁSA A MEZŐGAZDASÁGRA ÉS AZ INFRASTRUKTÚRÁRA

A mezőgazdaság Tádzsikisztán gazdaságának második legnagyobb ágazata, amely az ország GDP-jének körülbelül 20%-át adja és a munkaképeskorú lakosság 50-55%-át foglalkoztatja.²⁸ Annak ellenére, hogy a mezőgazdaság és az állattenyésztés meghatározó szerepet játszik a gazdaságban, az ország teljes földterületének körülbelül 30%-a hasznosítható mezőgazdasági célokra, és csupán 7%-a minősül szántóföldnek. A mezőgazdasági területek 81%-a esővel táplált legelő. Az állandó szárazföldek csupán 68%-át öntözik, azonban az ország legfontosabb mezőgazdasági árucikkei – mint például a gyapot –magas vízigényűek.²⁹

²⁴ Ibid.

²⁵ KOVÁCS 2022.

²⁶ UN TAJIKISTAN 2023.

²⁷ GERES 2024.

²⁸ ADB 2021.

²⁹ Ibid.

A mezőgazdasági termelékenység visszaesése azonban súlyos problémákat okozhat: nemcsak az élelmezésbiztonságot fenyegeti, hanem súlyos elvándorlási hullámot idézhet elő. Másik következménye lehet, hogy a nagymértékben mezőgazdasági jövedelemre támaszkodó vidéki lakosság a nagyvárosokban keres új megélhetési forrásokat, melyek viszont infrastrukturálisan nincsenek felkészülve erre, így valószínűbb a tömeges kivándorlás megindulása. A kivándorlás pedig felgyorsíthatja a vidéki területek elnéptelenedését, miközben növeli az urbanizációt vagy a hazautalásoktól való függőséget.

A mezőgazdasági szektor védelme érdekében elengedhetetlen a különböző alkalmazkodási stratégiák kidolgozása és az alternatív mezőgazdasági módszerek bevezetése. Ennek részeként szükséges lehet a termelési rendszerek átalakítása fenntarthatóbb és ellenállóbb technikák alkalmazásával, a klímarendekkel és kockázatokkal kapcsolatos ismeretek szélesítése a termelők és mezőgazdasági vállalkozások körében, valamint az időjárás- és éghajlati adatokhoz való hozzáférés biztosítása a lakosság számára.

Az éghajlatváltozás jelentős károkat okoz az ország infrastruktúrájában. Tádzsikisztánban a 14 ezer kilométeres úthálózatból évente több mint 500 kilométert sújtanak természeti katasztrófák. Az infrastruktúra sérülékenysége nemcsak a közlekedési rendszereket érinti, hanem alapvetően befolyásolja a vidéki területeken élő lakosság megélhetését és hozzáférését az olyan alapvető szolgáltatásokhoz, mint az egészségügy vagy az oktatás. A szélsőséges időjárás-események – mint például a heves esőzések okozta földcsuszamlások – súlyos károkat okozhatnak a gazdasági létesítményekben és a lakóterületeken. A károk mértéke nagymértékben az építőanyagok minőségétől függ, amelyet viszont a rendelkezésre álló pénzügyi források, például a hazautalások határoznak meg.

A talajromlás és az éghajlatváltozás együttes hatásai növelik a földcsuszamlások és az erózió veszélyeit, különösen ott, ahol a legelők túlhasználata és a nem megfelelő legelőgazdálkodás miatt a talaj állapota egyébként is gyorsan romlik. Évente mintegy 100 ezer embert érintenek áradások, és 1992 és 2016 között a nagyobb katasztrófák több mint 1,8 milliárd dolláros gazdasági veszteséget okoztak, a lakosság több mint 80%-át érintve.

VÍZBIZTONSÁG

Tádzsikisztán, bár bőséges vízkészletekkel rendelkezik, komoly kihívásokkal szembesül azok hatékony kezelésében. Az ország több mint 900 folyóval és Közép-Ázsia legnagyobb gleccsereivel büszkélkedhet, amelyek jelentős vízenergia-potenciált kínálnak. Azonban az új vízenergia-infrastruktúra kiépítése nagy költségeket ró az országra, és feszültségeket okoz a szomszédos Üzbegisztánnal fenntartott bilaterális kapcsolataiban. Tádzsikisztán gazdasága nagymértékben függ

a vízintenzív ágazatoktól, mint az alumíniumgyártás, valamint a búza- és gyapottermesztés, így különösen érzékeny a külső sokkhatásokra.

Az ország energiatermelésének 40%-át vízerőművek biztosítják, de a fővárostól távol eső régiókban az energiaellátás instabil, és a lakosság jelentős része gyakori áramkimaradásokkal küzd, különösen télen. Az éghajlatváltozás, az elavult infrastruktúra és a növekvő sótartalom tovább súlyosbítja a helyzetet, csökkentve a mezőgazdasági termelékenységet és erősítve a talajeróziót, amely az ország művelhető földterületeinek 97%-át érinti. Ezek a tényezők, a vízpazarlással és az éghajlatváltozással együtt, jelentősen visszavetik a gazdasági fejlődést és aláássák a szegénység csökkentésére tett erőfeszítéseket.

ÖSSZEGZÉS

Tádzsikisztán gyorsan növekvő népessége és lassú urbanizációja egyre nagyobb nyomást helyez az ország elmaradott infrastruktúrájára, miközben az éghajlatváltozás súlyosbítja a meglévő kihívásokat. Az országban a mezőgazdasági termelékenység csökkenése és a gyakori természeti katasztrófák komoly megélhetési gondokat okoznak a vidéki lakosság számára. Ennek következtében egyre többen kényszerülnek arra, hogy a vidéket elhagyva városban vagy külföldön próbáljanak jobb megélhetést találni.

Az ország lakossága 2050-re várhatóan eléri a 12 millió főt, ami még nagyobb terhet ró majd az oktatási, egészségügyi és szociális rendszerekre. Az urbanizációs folyamatok felgyorsítása és az infrastruktúra fejlesztése elengedhetetlen ahhoz, hogy Tádzsikisztán meg tudja felelni ezeknek a kihívásoknak.

Az éghajlatváltozás következtében a hőmérséklet-emelkedés és a vízhozamok szabálytalansága különösen nagy kihívást jelent az ország számára, amely nagymértékben függ a vízenergia-termeléstől. A gleccserek gyors olvadása és a növekvő aszályos időszakok tovább rontják a helyzetet, ami hosszú távon veszélyeztetheti az energiabiztonságot és a gazdasági stabilitást. Az energiaszektor megerősítése, a vízgazdálkodás fejlesztése, valamint az alkalmazkodási stratégiák kidolgozása és végrehajtása kulcsfontosságúak lesznek az ország jövőbeli fejlődése szempontjából – csak így lehet csökkenteni a lakosság sérülékenységét és biztosítani a fenntartható gazdasági növekedést, miközben a további elvándorlás is mérsékelhető.

IRODALOMJEGYZÉK

- ADB (2021): Climate risk country profile: Tajikistan. Forrás: <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/736661/climate-risk-country-profile-tajikistan.pdf> (Megtekintve: 2024.07.24.)
- BLONDIN, Suzy (2020): Understanding involuntary immobility in the Bartang Valley of Tajikistan through the prism of motility. 2020.04.20. Forrás: <https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1080/17450101.2020.1746146> (Megtekintve: 2024.07.22.)
- CLIMATE CHANGE KNOWLEDGE PORTAL (2024): Tajikistan. Forrás: <https://climateknowledgeportal.worldbank.org/country/tajikistan> (Megtekintve: 2024.07.25.)
- ESCAP (2020): Urbanization and resource trends in Tajikistan. Forrás: https://www.unescap.org/sites/default/files/Summary%20report_Urbanization%20and%20resource%20trends%20in%20Tajikistan.pdf (Megtekintve: 2024.07.25.)
- ETF (2010): Migration survey. Migration and skills in Tajikistan. Forrás: <https://www.etf.europa.eu/en/publications-and-resources/publications/migration-survey-migration-and-skills-tajikistan> (Megtekintve: 2024.07.25.)
- GERES (2024): Context and challenges. Forrás: <https://www.geres.eu/en/our-actions/countries-of-intervention/tajikistan/> (Megtekintve: 2024.07.25.)
- INFO MIGRANTS (2024): Tajikistan: Hundreds of thousands at risk of becoming climate migrants. 2024.04.17. Forrás: <https://www.infomigrants.net/en/post/56500/tajikistan-hundreds-of-thousands-at-risk-of-becoming-climate-migrants> (Megtekintve: 2024.07.22.)
- ILO (2010): Migration and Development in Tajikistan – Emigration, Return and Diaspora. Forrás: <https://www.ilo.org/publications/migration-and-development-tajikistan-emigration-return-and-diaspora-ilo> (Megtekintve: 2024.07.23.)
- IOM (2024): Migration Situation Report January-December 2023 Tajikistan. Forrás: <https://dtm.iom.int/reports/tajikistan-migration-situation-report-1-january-december-2023> (Megtekintve: 2024.07.22.)

- OXFAM (2009): Reaching Tipping Point? Climate Change and Poverty in Tajikistan. Forrás: https://www.preventionweb.net/files/12766_climatechangetajikistan.pdf (Megtekintve: 2024.07.22.)
- UNDP (2023): Why climate resilience is vital for Tajikistan's future. 2023.02.10. Forrás: <https://climatepromise.undp.org/news-and-stories/why-climate-resilience-vital-tajikistans-future> (Megtekintve: 2024.07.25.)
- UN TAJIKISTAN (2023): ПРИЛОЖЕНИЕ 3.3 К ГЛАВЕ 3 «ИНСТИТУЦИОНАЛЬНЫЕ МЕХАНИЗМЫ»: ТЕХНИЧЕСКИЕ ЗАДАНИЯ (ТЗ) ДЛЯ СОТРУДНИКОВ ГРП. 2023.04.27. Forrás: https://tajikistan.un.org/sites/default/files/2023-04/%D0%9F%D0%A3%D0%A3%D0%92%D0%A0%D0%98%D0%A2-%D0%9E%D0%A0%D0%9F-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D0%BB.%203.3.%20%D0%A2%D0%97%20%D1%81%D0%BE%D1%82%D1%80.%20%D0%93%D0%A0%D0%9F%20%28%D0%BE%D1%82%2008.02.2023%29_0.pdf (Megtekintve: 2024.07.25.)
- WORLD BANK (2023): New World Bank Report Points to Tajikistan's Potential to Boost Economic Growth by Enhancing the Dynamism of the Private Sector. 2023.06.30. Forrás: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/06/30/new-world-bank-report-points-to-tajikistan-s-potential-to-boost-economic-growth-by-enhancing-the-dynamism-of-the-private> (Megtekintve: 2024.07.25.)

HORIZONT ELEMZÉSEK

A Migrációkutató Intézet elektronikus kiadványsorozata

Kiadó: **Migrációkutató Intézet**

Szerkesztés és tördelés: Györgyi Dominika Zita

Lektorálta: Dr. habil. Marsai Viktor

A kiadó elérhetősége: H-1518 Budapest, Pf. 155

Tel.: +36 1 372 0191

E-mail: info@migraciokutato.hu

Az elemzés és annak következtetései kizárólag a szerző magánvéleményét tükrözik, és nem tekinthetők a Migrációkutató Intézet álláspontjának.

© Kovács Blanka, 2024

© Migrációkutató Intézet, 2024

ISSN 2677-1780